

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา ในเขตจังหวัดมหาสารคาม*

USING THE 4 PRINCIPLES OF INFLUENCE IN PERFORMING THE DUTIES OF LOCAL AGENCY PERSONNEL IN MAHA SARAKHAM PROVINCE

พระครูวินัยธรสุวรรณ สุวรรณโณ (เรืองเดช)¹, บุญเพ็ง สิทธิวงษา² และ กนกอร บุญมี³

Phrakhruwinaithomsuwan Suwanno (Reungdej)¹, Boonpeng Sittivongsa² and Kanokon Boonmee³

¹โรงเรียนการกุศลวัดหนองแวง จังหวัดขอนแก่น

¹Kankusonwatnongwang School, Khon Kaen Province, Thailand

²⁻³มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

²⁻³Northeastern University, Thailand, Thailand

Corresponding author E-mail: kanok-on.boon@neu.ac.th

วันที่รับบทความ : 22 ธันวาคม 2566; วันแก้ไขบทความ 18 มกราคม 2567; วันตอบรับบทความ : 22 กุมภาพันธ์ 2567

Received 22 December 2023; Revised 18 January 2024; Accepted 22 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ กลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 370 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าความถี่ และค่า

Citation:

* พระครูวินัยธรสุวรรณ สุวรรณโณ (เรืองเดช), บุญเพ็ง สิทธิวงษา และ กนกอร บุญมี. (2567). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 2(1), 1-14.

Phrakhruwinaithomsuwan Suwanno (Reungdej), Boonpeng Sittivongsa and Kanokon Boonmee. (2024).

Using the 4 Principles of Influence in Performing the Duties of Local Agency Personnel in Maha Sarakham Province. Modern Academic Development and Promotion Journal. 2(1), 1-14.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ร้อยละค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ประกอบการอภิปรายผล และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านฉันทะ ด้านวิมงสา ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านนโยบาย และการบริหาร X_2 ด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย X_1 ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .322 และ -.249 ตามลำดับ และ 3) จำเป็นต้องใช้หลักฉันทะความพอใจในการรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญของการศึกษา โดยบุคลากรมีส่วนในการจัดทำแผนการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับแผน ทั้งการใช้หลักวิริยะ ความเพียรเข้ามาใช้ในการประเมินสถานการณ์ก่อนการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ การนำหลักจิตตะในการคิดริเริ่มในการเชื่อมโยงโครงการ มีการประเมิน ติดตามตรวจสอบและการใช้หลักวิมงสา ความไตร่ตรองเข้ามาปรับใช้ในการผลการดำเนินงานของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสมในการนำมาพิจารณาไตร่ตรองของบุคลากรอย่างรอบครอบ

คำสำคัญ: การใช้หลักอิทธิบาท 4, การปฏิบัติหน้าที่, บุคลากรทางการศึกษา

Abstract

The purpose of this research is to 1) to study the use of the 4 principles of Iddhipāda in performing duties, 2) to study the factors in using the 4 principles of Iddhipāda in performing duties, and 3) to study guidelines for developing the use of the 4 principles of Iddhipāda in performance Duties of educational personnel in Maha Sarakham Province The researcher uses qualitative and quantitative research. The sample population consisted of 370 people and a group of 10 people providing information, statistics used in the research, frequency values, and average percentage values and standard deviation multiple regression analysis accompanying the discussion of results and descriptive analysis.

The results of the research found that: 1) the use of the 4 principles of Iddhipāda in performing their duties by educational personnel was at a moderate level arranged from highest to lowest as follows chanda, vimansa, viriya, and citta, respectively. 2) Factors that influence the use of the 4 principles of Iddipada in the performance of duties by educational personnel. Significant at the .05 level includes policy and administration X_2 Type of work assigned X_1 the two independent variables had predictive coefficients on raw scores (b) of .322 and -.249, respectively and 3) it is necessary to use the principle of satisfaction in data collection and important problems of the study. The personnel are involved in preparing a plan to perform duties in accordance with the plan Both using the principles of perseverance and perseverance to evaluate the situation before implementing the plan that has been laid out Applying Chitta principles in project was linking initiatives, evaluating, monitoring and using Vimansa principles. Consideration is applied to the performance of educational personnel appropriately by taking into account the personnel's thorough consideration.

Keywords: Using the 4 Principles of Influence, Performing Duties, Educational Personnel

บทนำ

ศาสนามีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศไทยอย่างมาก เพราะทำให้ประเทศไทยได้ปฏิรูปและมีการจัดระเบียบการบริหารราชการทางการศึกษา ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารทางการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตลอดมา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละช่วงเวลา ซึ่งปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การศึกษาไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างเต็มที่ตามวัตถุประสงค์ในการบริหารนโยบายทางการศึกษาโดยเฉพาะวัตถุประสงค์หลักในการศึกษา คือการให้บุคลากรและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทางการศึกษาโดยมีตัวแทนของแต่ละ

ภาคส่วนในรูปของกรรมการที่ทำหน้าแทนในการบริหารจัดการทางการศึกษา ในการปรับปรุงบทบาทให้มีประสิทธิภาพและให้ภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพราะส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมกับโลกาภิวัตน์แก่นักเรียนในการดูแลประสบการณ์ในการพัฒนาตนเอง (Sittivongsa B., Phrakhrusutaworathammakit, Saengchawek A., Pattanasing T., and Kenaphoom S., 2021)

การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้สติปัญญาอย่างเต็มความสามารถ มีความมุ่งมั่นจริงใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จ พร้อมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและรู้จักควบคุมอารมณ์และจิตใจของตนเองให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ได้ประสบความสำเร็จ เมื่อบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ได้ดังกล่าวนี้อันจะทำให้ผู้นั้นมีความมั่นคงในหน้าที่การงาน และเป็นผู้มีความมุ่งมั่นในการทำงานต่อไป การปฏิบัติงานจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ คือ การศึกษาหาความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ เทคนิควิธีทำงานต่าง ๆ ศิลป์ คือ การที่จะนำเอาความรู้ หลักการและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมตลอดจนขอบเขตจำกัดของทรัพยากรให้เป็นไปตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของตำแหน่งงานต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในหน่วยงานด้วยการใช้แรงจูงใจอย่างมีประสิทธิภาพ (กานดา คำมาก, 2555)

อย่างไรก็ตามการที่บุคลากรทางการศึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมาแล้วได้ก็เท่ากับว่าได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกรอบแห่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติธรรม คือการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งหลักธรรมที่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในโลกของการทำงานต่างก็เฝ้าหาทฤษฎีแห่งความสำเร็จมากมายมาใช้แก้ปัญหาและหาหนทางเจริญก้าวหน้า แต่ก็เชื่อว่าทำได้และเจอประตูสู่ความสำเร็จ ธรรมะที่ใช้ในการทำงานเพื่อให้คุณประสบความสำเร็จในการทำงาน ดังที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้นั้น คือ หลักอิทธิบาท 4 คำว่าอิทธิบาท 4 นั้น หมายถึงธรรมะที่ใช้ในการทำงาน สู่ความสำเร็จเพื่อให้สามารถยึดเอาผลสำเร็จสูงสุดอันเป็นที่หมายไว้ได้ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่บุคลากรทุกคนควนตั้งไว้ในใจ ซึ่งมี 4 ประการ คือ 1) ฉันทะคือ ความรักงานพอใจกับงานที่ทำอยู่ 2) วิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรกับงาน 3) จิตตะ คือ ความเอาใจใส่รับผิดชอบงาน 4) วิมังสา คือ การพินิจพิเคราะห์ หรือความเข้าใจทำ (บุษบา ขมทิ, 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาว่าประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษามีความรักงาน พอใจกับการปฏิบัติหน้าที่ทำอยู่ โดยใช้ชั้นหมั่นเพียรกับงานอย่างเต็มความสามารถ มีความเอาใจใส่รับผิดชอบ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จ พร้อมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และรู้จักการพินิจพิเคราะห์ หรือความเข้าใจทำของตนเองให้มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับใด มีปัจจัยอะไรบ้าง และมีแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาอย่างไร ซึ่งการปฏิบัติงานดังกล่าวมานี้ สอดคล้องกับหลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี จึงต้องศึกษาเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม” ซึ่งงานวิจัยนี้ จะนำไปพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม และหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 15,790 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1 บุคลากรของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม ที่ตอบแบบสอบถาม 15,790 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดย

การเปิดตารางการสุ่มตัวอย่าง (Taro Yamane, 1973) ที่จำนวน 370 คน 2. ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารในการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 10 คน ทำการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม ตอนที่ 2 ปัจจัยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม

แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมก็นำผลการวิจัยจากแบบสอบถามมาสรุปเป็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ มี 1 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถาม 1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามกรอบแนวคิดของการวิจัย 3. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยมีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน 4. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตามทฤษฎี ความเป็นปรนัย ส่วนการใช้ภาษาและคำชี้แจง 5. จากนั้น นำแบบการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญนำมาทำการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายข้อ 6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับการบริหารงานตามหน่วยงานท้องถิ่นใกล้เคียงในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด สถานภาพเช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเชื่อมั่นแบบสอบถามเท่ากับ .82 ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูงสามารถนำไปใช้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

แบบสัมภาษณ์ 1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาวางโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและตามกรอบแนวคิดของการวิจัย 3. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม มีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 1 ตอน จากนั้นนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญนำมาทำการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเป็นรายชื่อ 4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างแล้วนำเสนอให้ที่ปรึกษาเพื่ออนุมัตินำไปปฏิบัติในภาคสนามต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม 1. ทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขอความร่วมมือไปยังบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อตอบแบบสอบถาม 2. ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับประชากรกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนด 3. รับแบบสอบถามกลับมาด้วยตนเอง ทำการตรวจสอบถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ 1. ทำหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขอความร่วมมือไปยังบุคลากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ 2. นัดหมายเพื่อทำการสัมภาษณ์ 3. ดำเนินการสัมภาษณ์ 4. นำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์และสรุปต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม 1. ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล 3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยใช้สถิติ ด้วยสถิติพหุคูณถดถอยเชิง พร้อมกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 4. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรม

ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

แบบสัมภาษณ์ 1. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยการจัดกลุ่ม คำถาม คำตอบ และหาความถี่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม อธิบายเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านฉันทะ	3.08	.17	ปานกลาง
ด้านวิริยะ	3.03	.44	ปานกลาง
ด้านจิตตะ	3.01	.69	ปานกลาง
ด้านวิมังสา	3.05	.18	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.04	.39	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคามอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.04$ S.D.=.39) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านฉันทะอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.08$ S.D.=.17) ด้านวิมังสา อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.05$ S.D.=.18) ด้านวิริยะ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.03$ S.D.=.44) และด้านจิตตะ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.01$ S.D.=.69) ตามลำดับ

2. ปัจจัยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ปัจจัยการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ ภาคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	2.073	.376		5.517	.000*	.227	4.409
ด้านลักษณะงานที่ ได้รับมอบหมาย X_1	-.249	.101	-.186	2.461	.014*	.420	2.381
ด้านนโยบายและ การบริหาร X_2	.322	.081	.281	3.989	.000*	.485	2.062
ด้านเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา X_3	-.070	.079	-.047	-.889	.374	.847	1.180
ด้านการมีส่วนร่วม X_4	.074	.042	.088	1.776	.077	.970	1.031
ด้านความรับผิดชอบ X_5	-.099	.075	-.102	1.328	.185	.405	2.467

$SE_{est} = \pm .64780$ $R = .884$; $R^2 = .881$; $Adj. R^2 = .864$; $F = 4.7882$; $p\text{-value} = 0.01$

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรหน่วยงานท้องถิ่นในเขตจังหวัดมหาสารคาม โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหาร X_2 ด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย X_1 ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .322 และ -.249 ตามลำดับ

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปได้ดังนี้

จำเป็นต้องใช้หลักฉันทะความพอใจในการรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญของการศึกษา โดยบุคลากรมีส่วนในการจัดทำแผนการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับแผน ทั้งการใช้หลักวิริยะความเพียรเข้ามาใช้ในการประเมินสถานการณ์ก่อนการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ การนำหลักจิตตะในการคิดริเริ่มในการเชื่อมโยงโครงการ มีการประเมิน ติดตามตรวจสอบและการใช้หลักวิมังสา ความไตร่ตรองเข้ามาปรับใช้ในการผลการดำเนินงานของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสมในการนำมาพิจารณาไตร่ตรองของบุคลากรอย่างรอบครอบ

อภิปรายผล

การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านฉันทะ ด้านวิมังสา ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์พงศธร ปภังกรและคณะ (2564) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาท 4 ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นบาทฐานแห่งความสำเร็จ คือสิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ลู่ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใดต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท เพื่อให้ประสบความสำเร็จในเรื่องของการให้ทาน การรักษาศีลและมีการอบรมขัดเกลาจิตใจในเรื่องของธรรมะทางพระพุทธศาสนา อิทธิบาท 4 ที่จะเป็นการโยงในเรื่องของการประกอบอาชีพที่อยู่บนพื้นฐานของอิทธิบาท 4 ให้ประชาชนนั้นมีความรู้มีความเข้าใจสูงรูปแบบการปฏิบัติและใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตอันจะส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนทางพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุขและยั่งยืน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านนโยบายและการบริหาร X_2 ด้านลักษณะงานที่ได้รับมอบหมาย X_1 ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .322 และ -.249 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระถวิล ยสินธุ์ (แสงสุด) (2564) เรื่อง การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด. ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลัก

อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านทั้งสามด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านลักษณะงานและความรับผิดชอบ

จำเป็นต้องใช้หลักฉันทะความพอใจในการรวบรวมข้อมูลและปัญหาสำคัญของการศึกษา โดยบุคลากรมีส่วนในการจัดทำแผนการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับแผน ทั้งการใช้หลักวิริยะความเพียรเข้ามาใช้ในการประเมินสถานการณ์ก่อนการปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้ การนำหลักจิตตะในการคิดริเริ่มในการเชื่อมโยงโครงการ มีการประเมิน ติดตามตรวจสอบและการใช้หลักวิมังสา ความไตร่ตรองเข้ามาปรับใช้ในการผลการดำเนินงานของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสมในการนำมาพิจารณาไตร่ตรองของบุคลากรอย่างรอบครอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา และคณะ (2562) เรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางพัฒนาการใช้หลักแนวทางการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี คือ จากการสัมภาษณ์ 1) ด้านฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่พิจารณาในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นอย่างรอบครอบ และทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล 2) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความจริงใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นและสร้างเสริมความรับผิดชอบในตัวบุคลากร 3) ด้านจิตตะ (ความตั้งใจในสิ่งที่ทำอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความเสียสละตั้งในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ขององค์กรเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการเสริมสร้างความเข้าใจ 4) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรองหาเหตุผล) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้สติกำกับในการควบคุมอารมณ์ในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายรับผิดชอบร่วมกันเสริมสร้างลักษณะนิสัยในทางบวก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา จำเป็นอย่างมากที่จะต้องนำหลักอิทธิบาทมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจังมากขึ้น และร่วมกันพัฒนาการศึกษาโดยการยึดหลักอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการปฏิบัติ

หน้าที่ย่อมมีขึ้นตอนยิ่งขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อองค์กรและสังคมหรือปฏิบัติหน้าที่ในการบริการนั้น ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ บุคลากรทางการศึกษา ควรที่จะต้องยึดหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้กับตัวเองและเป็นตัวอย่างให้กับบุคคลอื่นให้ตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายในแต่ละฝ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ ควรสร้างความร่วมมือประสานงานกับทุกๆ ฝ่าย โดยมีการยึดถือหลักอิทธิบาท 4 การปฏิบัติงานทางการศึกษาอย่างจริงจัง

3) ผู้บริหารหรือบุคลากร ควรกำหนดนโยบาย มีแบบแผนในการพัฒนาการศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งนำเอาหลักอิทธิบาท 4 ไปปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมและสามารถนำเอานโยบายนั้นๆ ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

4) ควรให้บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายในหน่วยงานทางการศึกษามีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันทั้งนำไปปรับใช้อย่างคุ้มค่าในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกโดยการลงสัมภาษณ์ถึงกระบวนการ รูปแบบ วิธีการดำเนินการในการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) ในส่วนของการวิจัยครั้งต่อไป หลังจากที่ได้มีการดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติหน้าที่ ควรจะเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมมากขึ้น ทั้งด้านขนาดพื้นที่ทำการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์หาผลกระทบการใช้หลักอิทธิบาท 4 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมในหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อนักเรียนและนักศึกษา ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กานดา คำมาก. (2555). แรงจูงใจที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดนครราชสีมา. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน*.
- บุษบา ชมที. (2566). การศึกษาและการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). *การงานที่เป็นสุข*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1)*. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระถวิล ยสินธโร (แสงสุด). (2564). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*.
- พระสมุห์พงษ์ธร ปภังกรและคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Modern Learning Development*, 6(4), 241-254.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา และคณะ. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 6(5), 2459-2480.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมี. บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Sittivongsa B., Phrakhrusutaworathammit, Saengchawek A., Pattanasing T., and Kenaphoom S.. (2021) . Effectiveness of Foundation Virtues for Performing of Personnel's Provincial Administrative Organization in the Northeast, Thailand, *Annals of R.S.C.B.*, 25(6), 2021, 2999 - 3005.
- Good. (2006). *Integrating the Individual and the Organization*. Wiley, New York.
- Getzels, J. W., and Guba, E. G. (1957). "Social Behavior and Administrative Process," *School Review*. 65, 423-441.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd^{Ed}. New York. Harper and Row Publications.